एकाइ ९ · मेरो देशको शिक्षा

उत्तरकुञ्जिका · शिक्षकका लागि

पूर्णाङ्क ३१

अङ्क विभाजनमा दिइएका बुँदाका आधारमा अङ्क दिनुहोस्। फरक शब्दमा लेखिएको भए पनि उही कुरा भनेको उत्तर सही मानिन्छ।

१ शब्दार्थ

ज्ञान · ३

१. ज्ञानचक्षु → **ग.** ज्ञानरूपी आँखा
२. अनादि → **ज.** सुरु थाहा नभएको
३. विदुषी → **ङ.** विद्वान् महिला
४. सहिष्णु → **छ.** सहनशील
५. पोख्त → **क.** कुनै काम गर्न दक्ष, सिपालु
६. युगान्तकारी → **घ.** एउटा युगको अन्त्य गरी अर्को युग ल्याउने

प्रत्येकको ०.५ अङ्क।

२ पारिभाषिक शब्द

बोध · २

उत्तर

क. शिक्षा; ख. स्वास्थ्य वा चिकित्सा; ग. अर्थ वा बैङ्किङ; घ. विज्ञान (भौतिक विज्ञान)

अङ्क विभाजन

✓ प्रतिशब्द ०.५ का दरले ‘पाठ्यक्रम’ शिक्षा र ‘रक्तचाप’ स्वास्थ्यको क्षेत्र लेखेमा।
✓ प्रतिशब्द ०.५ का दरले ‘ब्याजदर’ अर्थ वा बैङ्किङ र ‘गुरुत्वाकर्षण’ विज्ञानको क्षेत्र लेखेमा।

३ ठिक कि बेठिक?

बोध · २

i. ✓ **ठिक**
ii. ✗ **बेठिक:** लेखकका अनुसार कर्णालीका किसानलाई जडीबुटी पहिचान र प्रशोधनको सिप सिकाउनुपर्छ।
iii. ✗ **बेठिक:** लेखकका अनुसार प्रविधिबाट आउने सबै सूचना आधिकारिक र तथ्यपूर्ण हुँदैनन्।
iv. ✓ **ठिक**

प्रत्येकको ०.५ अङ्क।

४ निबन्धको बोध

क. ज्ञान · १

अङ्क विभाजन

✓ तेस्रो आँखा वा ज्ञानचक्षु भनी लेखेमा।

ख. ज्ञान · १

अङ्क विभाजन

✓ वेदव्यासले भनी लेखेमा।

ग. बोध · २

अङ्क विभाजन

✓ ठाउँअनुसार भूगोल र उत्पादन फरक हुने कुरा उदाहरणसहित लेखेमा।
✓ स्थानीय सिपले रोजगारी र स्वदेशमै व्यवसायको अवसर बढाउने कुरा लेखेमा।

घ. **उत्तर**

लेखकका अनुसार शिक्षित व्यक्तिले पहिलेको ज्ञान दोहोऱ्याउने मात्र होइन, नयाँ ज्ञान निर्माण गर्न सक्नुपर्छ। समालोचनात्मक चिन्तनले कुनै विश्वास वा भनाइलाई आँखा चिम्लेर नपत्याई तर्क र प्रमाणले जाँच्न सिकाउँछ। यसैले कतिपय पुराना विश्वास अन्धविश्वास रहेछन् भन्ने बोध हुन्छ। प्रविधिबाट आउने सबै सूचना आधिकारिक र तथ्यपूर्ण नहुने भएकाले सही र गलत सूचना छुट्याउन पनि यही चिन्तन चाहिन्छ। यस्तो चेत भएका विद्यार्थी शिक्षकसँग पनि प्राज्ञिक बहस गर्छन् र फरक मत राख्छन्। त्यसैले लेखकले यसलाई शिक्षाको मूल मर्म मानेका हुन्।

Science Playground, कादुन्जे, भक्तपुर
विद्यार्थीसहित भ्रमणको समय लिन: https://science-playground.com/booking

अङ्क विभाजन **बोध · ४**

- ✓ शिक्षाले नयाँ ज्ञान निर्माण गर्न सक्नुपर्ने कुरा लेखेमा।
- ✓ विश्वासलाई तर्क र प्रमाणले जाँच्ने र अन्धविश्वास चिन्ने कुरा लेखेमा।
- ✓ सही र गलत सूचना छुट्याउन यसको आवश्यकता लेखेमा।
- ✓ प्राज्ञिक बहस र फरक मत राख्ने क्षमतासहित निष्कर्ष दिएमा।

५ बोध प्रश्नोत्तर

उत्तर **बोध · ४**

क. भोलिदेखि एक हप्ता सबै विद्यालय बन्द हुने भनिएको थियो।

ख. सन्देशमा कुनै कार्यालयको नाम र मिति थिएन।

ग. उसले शिक्षा मन्त्रालय र विद्यालयको वेबसाइट हेरी र कक्षा शिक्षकलाई फोन गरी।

घ. प्रविधिबाट आउने सबै सूचना आधिकारिक हुँदैनन्, त्यसैले समालोचनात्मक चिन्तनले जाँचेर मात्र मान्नुपर्छ भन्ने कुरासँग मिल्छ।

अङ्क विभाजन

- ✓ क: एक हप्ता विद्यालय बन्द हुने सन्देश लेखेमा।
- ✓ ख: कार्यालयको नाम र मिति नभएको कारण लेखेमा।
- ✓ ग: वेबसाइट हेरेको र शिक्षकलाई सोधेको लेखेमा।
- ✓ घ: सूचना जाँचेर मात्र मान्ने समालोचनात्मक चिन्तनसँग जोडेमा।

६ वाच्य परिवर्तन

उत्तर **प्रयोग · २**

क. दिदीद्वारा चिठी लेखियो। ख. शिक्षकद्वारा विद्यार्थी बोलाइयो। ग. हामीद्वारा बिहानै उठियो। घ. आफू हाँसिन्छ।

अङ्क विभाजन

- ✓ प्रतिवाक्य ०.५ का दरले ‘दिदीद्वारा चिठी लेखियो’ र ‘शिक्षकद्वारा विद्यार्थी बोलाइयो’ लेखेमा।
- ✓ प्रतिवाक्य ०.५ का दरले ‘हामीद्वारा बिहानै उठियो’ र ‘आफू हाँसिन्छ’ लेखेमा।

७ वाक्य सम्पादन

अङ्क विभाजन **प्रयोग · २**

- ✓ प्रतिशुद्धि ०.५ का दरले ‘एउटा’ (‘एक’ बाट बनेको) र ‘समय’ (तत्सम) लेखेमा।
- ✓ प्रतिशुद्धि ०.५ का दरले ‘यसरी’ (‘यो’ बाट बनेको) र ‘विद्यालय’ (तत्सम) लेखेमा।

Science Playground, कादुन्जे, भक्तपुर
विद्यार्थीसहित भ्रमणको समय लिन: https://science-playground.com/booking

८ निबन्ध लेखन

उत्तर **प्रयोग · ४**

मेरो सपनाको विद्यालय

विद्यालय मेरो दोस्रो घर हो। दश वर्षदेखि म यहीँ हुर्किँदै छु, त्यसैले मेरो मनमा एउटा सपनाको विद्यालयको चित्र बनेको छ।

मेरो सपनाको विद्यालयमा पढाइ किताबमा मात्र सीमित हुँदैन। विज्ञान प्रयोगशालामा गरेर सिकिन्छ, गणितको हिसाब पसल र खेतको नापबाट बुझिन्छ। यहाँ विद्यार्थीले प्रश्न सोध्न डराउनु पर्दैन; शिक्षक फरक मतलाई पनि सम्मान गर्छन्।

यस विद्यालयमा पढाइसँगै सिप पनि सिकाइन्छ। करेसाबारी, कम्प्युटर कक्षा र सिलाइ, बुनाइ जस्ता काम सिकेर विद्यार्थी आफ्नै गाउँमा केही गर्न सक्ने बन्छन्। खेलकुद, पुस्तकालय र सफा शौचालय पनि यहाँ उत्तिकै महत्त्वपूर्ण हुन्छन्।

सबैभन्दा ठुलो कुरा, मेरो सपनाको विद्यालयमा कोही पनि गरिबी वा जातका कारण पछाडि पर्दैन।

यस्तो विद्यालय सपना मात्र होइन। विद्यार्थी, शिक्षक, अभिभावक र स्थानीय सरकारले मिलेर काम गरे मेरो आफ्नै विद्यालय यस्तै बन्न सक्छ भन्ने मलाई विश्वास छ।

अङ्क विभाजन

- ✓ विषय सुहाउँदो भूमिका र ‘म’ को दृष्टिबाट आत्मपरक प्रस्तुति भएमा।
- ✓ मध्य भागमा कम्तीमा तीन बुँदा छुट्टाछुट्टै अनुच्छेदमा विस्तार गरेमा।
- ✓ आशा वा सुझावसहित निष्कर्ष दिएमा।
- ✓ वाक्य गठन, वर्णविन्यास, लेख्य चिह्न र शब्दसीमा मिलेमा।

९ सोच्नुहोस्

उत्तर **उच्च दक्षता · ४**

कक्षामा बहस र फरक मत राख्दा विद्यार्थीले पाठ रटेर होइन, बुझेर सिक्छन्। प्रश्न सोध्दा आफ्नो बुझाइमा कहाँ कमी छ, थाहा हुन्छ र तर्क गर्ने, प्रमाण खोज्ने बानी बस्छ। शिक्षकलाई पनि विद्यार्थीले के बुझे र के बुझेनन् भन्ने थाहा हुन्छ; कहिलेकाहीँ नयाँ विचार पनि निस्कन्छ। तर बहस गर्दा केही कुरामा ख्याल गर्नुपर्छ। फरक मत शिष्ट भाषामा र आदरपूर्वक राख्नुपर्छ; कुरा व्यक्तिको होइन, विषयको हुनुपर्छ। आफ्नो भनाइका लागि कारण वा प्रमाण दिनुपर्छ र अर्काको तर्क सुन्ने धैर्य पनि राख्नुपर्छ। आफू गलत ठहरिए स्विकार्ने साहस चाहिन्छ। यसरी गरिएको बहसले कक्षालाई ज्ञान निर्माण गर्ने ठाउँ बनाउँछ।

अङ्क विभाजन

- ✓ बुझेर सिक्ने र तर्क गर्ने बानी बस्ने फाइदा लेखेमा।
- ✓ शिक्षक र कक्षालाई हुने फाइदा वा नयाँ विचार निस्कने कुरा लेखेमा।
- ✓ शिष्टता, आदर र प्रमाणसहित मत राख्नुपर्ने कुरा लेखेमा।
- ✓ अर्काको तर्क सुन्ने र गल्ती स्विकार्ने कुरासहित निष्कर्ष दिएमा।

तहअनुसार अङ्क	ज्ञान	बोध	प्रयोग	उच्च दक्षता	**जम्मा**
अङ्क	५	१४	८	४	**३१**

Science Playground, काठ्मान्डे, भक्तपुर
विद्यार्थीसहित भ्रमणको समय लिन: https://science-playground.com/booking